

Justitiedepartementet
Enheten för lagstiftning om allmän
ordning och säkerhet

Remissvar över betänkandet Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering (Ds 2026:1)

Ju2026/00046

Institutet för mänskliga rättigheter (institutet) inkommer härmed med remissvar över betänkandet **Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering (Ds 2026:1)**.

Sammanfattning

Institutet ser i huvudsak positivt på promemorians ambition att stärka samhällets möjligheter att förebygga onlinerekrytering, i synnerhet när det gäller barn och unga. Staten har enligt flera internationella människorättsåtaganden en skyldighet att vidta effektiva åtgärder för att skydda vuxna och barn från exploatering, våld och kriminalitet. Institutet anser dock att promemorian i vissa avseenden bör kompletteras och förtydligas. Särskilt gäller detta

1. redovisningen av statens folkrättsliga förpliktelser att arbeta brottsförebyggande, samt
2. analysen av risker för integritetsintrång och felaktig profilering av barn, unga och andra i samband med behandling av personuppgifter och underrättelsearbete.

Av dessa skäl **tillstyrker institutet förslaget om att införa en lag om avlägsnande av rekryteringsinnehåll, men påpekar brister i skälen till förslaget och riskbedömningen av den föreslagna personuppgiftsbehandlingen i konsekvensanalysen.**

Synpunkter på utredningens förslag och bedömningar

Institutet yttrar sig över vissa frågor i utredningens förslag, nämligen de rättsliga utgångspunkterna och hanteringen av sekretess och personuppgifter. Institutet avstår från att yttra sig över övriga förslag.

Rättsliga utgångspunkter (kapitel 3)

Promemorian utgår från behovet av att stärka samhällets möjligheter att motverka att barn och unga rekryteras till kriminalitet och innehåller en relativt utförlig genomgång om yttrande- och informationsfrihetens relevans i sammanhanget.¹

Institutet vill framhålla att lagförslaget även har en bäring på internationella människorättsåtaganden.

Enligt barnkonventionen är staten skyldig att skydda barn mot våld, exploatering och andra former av utnyttjande (artiklarna 19, 32 och 36).² En plikt att förebygga allvarlig brottslighet framgår även av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Enligt en väletablerad praxis omfattar rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen ett åtagande om att vidta rimliga förebyggande åtgärder när myndigheter får kännedom om att människor hotas till livet.³

I det vägledande avgörandet *Osman v. United Kingdom* uttalade Europadomstolen för mänskliga rättigheter att stater, under vissa omständigheter, har en positiv skyldighet att vidta förebyggande åtgärder när

¹ Ds. 2026:1, sid. 17 ff.

² Se även motsvarande artiklar i lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

³ Se även motsvarande artikel i lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

myndigheterna känner till eller borde känna till en verklig och omedelbar risk mot liv. Domstolen framhöll att:

“... the authorities knew or ought to have known at the time of the existence of a real and immediate risk to the life of an identified individual ... [and] failed to take measures within the scope of their powers which, judged reasonably, might have been expected to avoid that risk.”⁴

Även enligt den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter följer positiva förpliktelser för staten att skydda liv och säkerhet (artikel 6) och motverka allvarliga typer av övergrepp mot barn. I samband med den pågående granskningsprocessen av Sverige har FN:s kommitté för mänskliga rättigheter särskilt uppmärksammat utvecklingen av organiserad brottslighet och gängrelaterat våld. I kommitténs frågor till Sverige inför granskningen som planeras för 2026 efterfrågas bland annat information om

“... the efforts made to prevent the recruitment of children, including through online platforms and social media, into gangs and/or to perform criminal acts, paying particular attention to those from marginalized communities.”⁵

Mot denna bakgrund anser institutet att lagstiftningsarbetet skulle vinna på om promemorian tydligare redogjorde för dessa folkrättsliga utgångspunkter och hur de har beaktats i utformningen av lagförslagen. En sådan redovisning kan bidra till att stärka rättighetsperspektivet i lagstiftningsarbetet och ge ett tydligare stöd för tolkning i rättstillämpningen.⁶

⁴ Europadomstolen, *Osman v. the United Kingdom*, dom den 28 oktober 1998, nr 23452/94, sid. 116.

⁵ FN:s kommitté för mänskliga rättigheter, *List of issues prior to reporting: Sweden*, CCPR/C/SWE/QPR/8, sid. 21.

⁶ Jämför prop. 2017/18:186, sid. 1, 68, 74 och 78–79.

Sekretess och dataskydd (kap. 8)

Promemorian belyser de rättsliga förutsättningarna för sekretess och behandling av personuppgifter för den ansvariga myndighetens (polisens) arbete för att förebygga rekrytering till kriminalitet. Institutet har inga invändningar mot analysen.

Samtidigt ser vi en risk att även personer som inte själva är involverade i den brottsliga verksamheten registreras eller analyseras inom ramen för den spaningsverksamhet som beskrivs i betänkandet.

Denna risk kan vara särskilt relevant i förhållande till barn och unga som befinner sig i miljöer där rekryteringsförsök förekommer. Det finns även en risk att vissa grupper av barn och unga, liksom vuxna, i praktiken kan komma att uppmärksammas i större utsträckning än andra, exempelvis utifrån sociala eller etniska faktorer. Erfarenheter med det så kallade romregistret år 2013 visar att sådana risker inte är enbart hypotetiska.⁷

Ur ett människorättsperspektiv aktualiserar detta bland annat skyddet för privatlivet och skyddet mot diskriminering.

Institutet anser därför att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör övervägas om ytterligare förtydliganden behövs när det gäller hur behandling av personuppgifter av oskyldiga barn, unga och andra personer ska begränsas och kontrolleras.

Av samma skäl föreslår vi en genomgång av de skyddsåtgärder som ska gälla för att motverka felaktig registrering eller profilering, samt hur risker för diskriminerande eller oproportionerligt ingripande analyser av personer kan förebyggas. En mer utvecklad analys av dessa frågor skulle kunna bidra till att stärka både rättssäkerheten i tolkning och tillämpningen av lagen och förtroendet för den ansvariga myndigheternas arbete.

⁷ Justitieombudsmannen, *Allvarlig JO-kritik mot Skånepolisen* (pressmeddelande om det s.k. romregistret), JO.

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktör Fredrik Malmberg och föredragits av Tobias Rahm. I den slutliga beredningen har även Charlotte Palmstierna, ställföreträdande direktör och tillförordnad enhetschef för utredning och analys, chefen för enheten Omvärld och samverkan Anna Jacobson samt utredare Anna Nilsson deltagit.

Fredrik Malmberg, direktör